

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1245>

Geliş Tarihi: 11.03.2018

Kabul Tarihi: 30.06.2018

ALMANYA'DA SACHUNTERRICHT (HAYAT BİLGİSİ) DERS KİTAPLARINDA BİR ARADA YAŞAM KÜLTÜRÜNÜN SUNUMU*

İrem PAMUK**

Akif PAMUK***

Öz

Almanya, misafir işçi göçleri sonrasında, kültürel çeşitliliğin artmasıyla çok kültürlü, çok dinli, heterojen bir toplumsal yapıya sahip olmuştur. Alman eğitim sisteminin başlıca amacı, bireylerin toplumda ve sosyal yaşamlarında demokratik şekilde bir arada yaşam kültürü edinmeleridir. Yeni nesillerin bir arada yaşam kültürünü edinmesi ve böylece sosyal birlikteliğin sağlanmasında, ilkokulda hayat bilgisi dersi ve ders kitapları çok önemli bir role sahiptir. Bu çalışmanın amacı, Almanya'da ilkokulda okutulan Sachunterricht (hayat bilgisi) ders kitaplarında kültürlerarası eğitim bağlamında, bir arada yaşam kültürünün ne şekilde sunulduğunu ortaya koymaktır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasının kullanıldığı bu çalışmada doküman incelemesi yapılarak, ilgili ders kitaplarından ve öğretim programlarından veriler elde edilmiş ve bulgulara, içerik analizi yapılarak ulaşılmıştır. Çalışmanın örnekleme, Almanya'nın Mecklenburg- Vorpommern ve Bayern eyaletlerinde 4. sınıfta okutulan Sachunterricht ders kitaplarıdır. Araştırma bulgularına göre, ders kitaplarında bir arada yaşam farklı yaklaşımlarla sunulmakta ve etnisite, kültürel ve dini kimlik, göçmen kimliği ön plana çıkarılmaktadır. Sachunterricht ders kitaplarının öğrencilerin yaşam dünyalarında yer alan somut durumları yansıtması, bir arada yaşam kültürünü içselleştirmelerine katkı sağlar.

Anahtar Kelimeler: *Sachunterricht, hayat bilgisi, Almanya, bir arada yaşam kültürü, çokkültürlülük, kültürlerarası eğitim.*

---

* Bu makalenin bir kısmı, 4- 6 Mayıs 2017 tarihlerinde gerçekleştirilen 6. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi bölümü.

The Presentation Of The Culture Of Living Together In Sachunterricht (Life Studies) Textbooks In Germany

Abstract

Germany has a multicultural, multi-religious, heterogeneous social structure with the increase of cultural diversity after the migration of guest workers. German schools are also a micro example of this social structure. The main aim of the German education system is enable individuals to obtain a living together culture of democracy in the society and their social life. Life studies courses and textbooks in elementary school, play a very important role in ensuring new generations to acquire the living together culture and social cohesion. The aim of this study is to describe how the living together culture is presented in the context of intercultural education in the Sachunterricht (life studies) textbooks in primary schools in Germany. Case study of qualitative research techniques was used in this study. Through document analysis data were obtained from the related textbooks and teaching programs and the findings were obtained by content analysis. Sachunterricht textbooks, which are taught in the 4th class in the Mecklenburg-Vorpommern and Bayern states of Germany was chosen as the sample. According to the results of the study, Sachunterricht textbooks are presented the living together with different approaches. In the presentation of living together and cultural diversity, ethnicity, cultural and religious identity, immigrant identity are at the forefront. Sachunterricht textbooks contribute to the students' internalization of the living together culture, while reflecting the concrete situations in the life worlds of the students.

Keywords: *Sachunterricht, Heimat-und Sachunterricht, life studies course, Germany, the culture of living together, multiculturalism, intercultural education.*

“Katılmayı bilen hiç kimse yabancı değildir.”

Johann Wolfgang von Goethe (1804: 161)

Giriş

Yoğun göç dalgası sonucunda, farklı kültürlerin karşılaşması ve bu durumdan rahatsız olan aşırı sağcı akımların güçlenerek, göç alan toplumlarda birer tehdit unsuruna dönüşmeye başlaması, günümüzün başlıca sorunlarından biridir. Medyada, -çoğu, aşırı sağ motivasyonlu- göçmen karşıtı gösterilere ve hatta mültecilere, mülteci kamplarına/ yurtlarına yönelik saldırı haberleri, çok sık yer almaktadır. Bu durum, toplumsal barışı ve farklılıklarla bir arada yaşamı tehlikeye atmaktadır. Eğitim, toplumsal yaşantıyı düzenlemede ve barış içinde bir arada yaşamın sağlanmasında katkılar sunabilir. Zira “Okul

Almanya’da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama
Kültürünün Sunumu

eğitiminin en yüksek, esas hedeflerinden biri, genç insanları, kendilerini modern toplum içerisinde konumlandırmalarında ve politik, toplumsal, ekonomik soru ve problemleri yetkin bir şekilde çözmelerinde yetkin kılmaktır. Aynı zamanda onlar, özgürlük, demokrasi, insan hakları, adalet, ekonomik güvence ve barışa sahip çıkmak için teşvik edilmelilerdir. Bu en yüksekte yer alan hedef, tüm derslerin ama özellikle toplum bilime yönelik derslerin temel ilkesidir.” (Demokratieerziehung, tarihsiz). Okul bu önemli görevi, demokrasi eğitimi aracılığıyla gerçekleştirebilir ve bireylerde barışçıl bir arada yaşamın nüvelerini oluşturmada etkin rol oynayabilir.

Bir arada yaşam kültürü; farklı köken ülkelerden gelen, farklı kültürlere sahip insanların, toplumda demokratik bir şekilde ve barış içinde bir arada yaşamasının ve ‘biz’ kültürünün inşa edilmesinin, bu bağlamda entegrasyonun yapı taşıdır. Nasyonal sosyalizm döneminde sadece aryan Alman ırkından oluşan, homojen bir Almanya yaratmayı hedeflerken, misafir işçi göçleri (Gastarbeitermigration) ile başlayan süreçte, Alman toplumu heterojenleşmiş ve çokkültürlü hale gelmiştir. Almanya’da okullarda/ sınıflarda birçok farklı etnik kökenden öğrenci bir arada eğitim görmektedir. “Derslikler, artık her zamankinden daha renkli: yüzde 70- 80 oranında göçmen kökenli nüfusuna sahip sınıflara az rastlanmıyor. Romanya’dan, İspanya’dan, Suriye’den, Kosova’dan, Bavyera’dan çocuklar, okul sıralarında birlikte oturuyorlar.” (Knetsch, 2016). Kısaca, günümüz Alman okulları, Alman toplumunun mikro bir örneği durumundadır. Bu özelliğiyle okul, çocukların çokkültürlü demokrasinin temel değerlerini edinmelerinde somut bir uygulama yeri olmaktadır.

Farklı köken ülkelere sahip çocuklar, dillerini, kültürel özelliklerini, oyunlarını, oyuncaklarını, yemeklerini, eşyalarını, yaşamışlıklarını vb. okula/sınıfa getirirler. Çocukların beraberlerinde getirdikleri tüm farklılıklar, buldukları ortama zenginlik katmakta ve ait oldukları kültürlerin özelliklerini, diğer kültürlerin taşıyıcısı olan öğrencilerle buluşturmaktadır. Öğrenciler, okulda diğer kültürlerle birebir etkileşimli şekilde karşılaşır ve çok yönlü deneyimler kazanırlar. Bu, bir yanıyla, deneyim ufkunun genişlemesi ve gelişmesi anlamını taşıırken; diğer yanıyla, yabancı olanın, tanıdık hale getirilmesi sürecidir. Öğrencilerin yaşam deneyimleri edinmeleri ve farklı kültürlerle birebir etkileşim kurmaları, toplumsal yaşamın sosyal gerçekliğine hazırlığı da sağlar. Heterojen yapıya sahip bir toplumda, kültürler arası öğrenme

bir zorunluluktur. Böylece toplumu oluşturan farklı etnik kökene, dile, dine sahip kültürlerin değerleri ve o toplum için önemi, anlaşılır kılınabilir ve onlara dair olumlu bir imaj kazandırılarak “kafadaki sınırlar” yıkılabilir (Auernheimer, 2003: 9, 21; Seewann ve Maier, 2015: 4). Kùltürler arası öğrenme kapsamında, müfredatta yer alan dersler, derslerin öğretim programları ve ders kitapları da kùltürler arası birlikteliği teşvik edici ve yönlendirici bir özellik taşımaktadır (Auernheimer, 2003: 165). “Böylece öğrenciler ders sürecinde farklı kùltürlerin gelenekleri ve yaşam tarzları ile ilgili bilgi edinmiş olurlar.” (Açıklalın, 2018: 231).

Hayat bilgisi dersleri, çocukların dünyayı kavramalarında ve keşfetmelerinde yol gösterir. Ayrıca onları toplumsal yaşama hazırlaması yönüyle, bir arada yaşamın inşasında öncül derslerdendir. Ders kitaplarının, eğitimin genel amaçlarının somut bir yansıması olduğu göz önünde bulundurulursa, bir arada yaşam kùltürünün ders kitaplarında nasıl sunulduğu, kùltürler arası eğitim politikasının ne olduğunu da ortaya koyacaktır.

Almanya’da okutulan hayat bilgisi derslerinin, sosyal bilimlere özgü perspektifinin başlıca amacı, öğrencilerin demokratik toplumda bir arada yaşam yeterlilikleri edinmelerini desteklemektir. Bu yeterlilikler öğrencilerin, demokratik yaşama aktif katılmalarına, ilgili toplumsal görev ve problemleri fark etmelerine, yansıtmalarına ve gerektiğinde çözüme katkıda bulunmalarına yardımcı olur. Bu perspektifi oluşturan temaların içerikleri incelendiğinde, öğrencilerin -demokratik bir toplumun önemli öğelerinden olan Çocuk Hakları’nın öngördüğü gibi çocuğun isteği de göz önünde bulundurularak- toplumsal konulara ilgilerini uyandırmanın yanı sıra çocuğu, kendi demokratik katılım haklarını algılayabilmesi için güçlendirmek ve geliştirmek odağında şekillendiği görülmektedir (Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts, 2013: 27- 28).

Toplum içinde bir arada yaşam, o toplumun üyeleri arasındaki farklı ilişkiler ve kuralların belirlediği karmaşık bir yapıdır. Toplumun anlaşılması için bu yapının açıklanması gerekir. İlkokul çocukları, heterojenlik içinde yaşarlar, diğer çocuklarla ve yetişkinlerle etkileşimleriyle deneyimler edinirler. Özellikle medya, çocukların çoğunluğuna toplumsal süreçleri (seçim, adalet gibi) ve de problemleri (ekonomik krizler veya savaşlar) sunarak bunların bilinmesinde aracılık eder. Demokratik toplumların sahip olması gereken önemli temel fonksiyonların açıklığı, politika, ekonomi, hukuk, kùltür ve birlik gibi alanlarda fark ortaya çıkarır. Bu alanların temel fonksiyonları, gündelik

Almanya’da Sachunterricht (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama Kültürünün Sunumu

yaşamın fenomenlerindedir ve aynı zamanda bilimsel yaklaşımlar ekseninde sistematik şekilde yapılandırılmıştır (Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts, 2013: 28). Böylece öğrenciler, ilkokulda hayat bilgisi dersleri aracılığıyla kendi deneyimlerini anlamlandırmaya ve barış içinde bir arada yaşam kültürünün önemini anlamaya başlarlar. Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts’e (2013: 33) göre hayat bilgisi derslerinin sosyal bilimlere özgü perspektifinin düşünme, çalışma ve uygulama biçimlerinden olan *Kültürel anlam ve değerlere saygı duyma ve hoşgörünün* gerektirdikleri şunlardır:

“Öğrenciler,

-farklı yaşam tarzları, kültürel uygulamalar veya değerler hakkında gözlemler ve araştırmalar aracılığıyla bilgi edinirler ve bu bilgileri başka insanlara sunabilirler.

-toplumun farklı grupları arasında kültürel farklar ve benzerlikleri, onların yaşam tarzları, ihtiyaçları ve değer yönelimleri açısından fark ederler ve saygı duyarlar.

-toplumsal çeşitliliği ve farklılıkları kabullenirler ve verimli kullanırlar.

-diğer insanlarla dayanışma gösterirler.”

Bu çalışmanın amacı, Almanya’nın Mecklenburg- Vorpommern ve Bayern eyaletlerinde, Grundschule (ilkokul) basamağında dört yıl boyunca okutulmakta olan disiplinlerarası hayat bilgisi derslerinde 4.sınıfta okutulan ders kitaplarında, bir arada yaşam konusunun ne şekilde sunulduğunun incelenmesidir. Buradan hareketle bu araştırmanın problem cümlesi: *Almanya’da Sachunterricht öğretim programları ve ders kitaplarında bir arada yaşam kültürü nasıl sunulmaktadır?* sorusudur. Bu bağlamda, öncelikle ilgili eyaletlerde okutulan ders kitaplarında bir arada yaşam kapsamında yer alan konuların ne şekilde sunuldukları incelenerek karşılaştırılmış ve konuya yaklaşımlarının nasıl olduğu belirlenmiştir. Sonrasında ise ders kitaplarında yer alan sunumlar benzerlikleri, farklılıkları ve bir arada yaşam kültürü inşasına katkıları açısından tartışılmıştır.

Yöntem

Ders kitapları ve öğretim programları, eğitim araştırmalarının önemli ve somut veri kaynaklarıdır. Bu çalışmada öğretim programları ve ders kitapları, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılarak incelenmiştir. Eğitimle ilgili konuların derinlemesine incelenmesi ve bir anlayış

geliştirilmesi için ‘nasıl’ ve ‘niçin’ soruları yöneltildiğinde, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmektedir (Ekiz, 2003: 44). Glesne’nin (2014: 31) vurguladığı gibi, durum çalışması ile “durumun karmaşıklığına, biricikliğine ve parçası olduğu sosyal bağlamla olan bağlantılarına odaklanırsınız.” Durum çalışması ile konu derinlemesine ve bütüncül olarak incelenebilir, gerçek yaşam durumlarına dair temel oluşturacak açıklamalar elde edilir. Durum çalışmasının en temel amacı, eğitim uygulamalarının belirli örnekleri üzerine yansıtıcı bir inceleme yapmaktır (Denscombe, 2010: 55; Freebody, 2004: 81). Bu çalışmada, bir arada yaşam kültürünün, Almanya’da Mecklenburg- Vorpommern ve Bayern eyaletlerinde okutulan hayat bilgisi öğretim programlarında ne şekilde yer aldığı ve ders kitaplarında ilgili konunun nasıl sunulduğu, durum çalışması yapılarak değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Durum çalışmasına göre desenlenen bu çalışmanın verileri, doküman incelemesi (Christensen, Johnson ve Turner, 2005: 416) yapılarak elde edilmiştir. Çalışmanın veri kaynaklarını, Almanya’nın Mecklenburg-Vorpommern eyaletinin Sachunterricht öğretim programı ve 4.sınıfta okutulan, Diesterweg Yayınevi tarafından yayımlanan Bausteine (yapı taşları) isimli ders kitabının Dünyanın Çocukları ünitesi ile Bayern eyaletinin Heimat-und Sachunterricht öğretim programı ve 4.sınıfta okutulan, Cornelsen Yayınevi tarafından yayımlanan Jo-Jo isimli ders kitabının Tüm Dünyada Çocuklar ünitesi oluşturmaktadır. Öncelikle ilgili öğretim programları ve ders kitaplarında yer alan üniteler incelenmek üzere araştırmacı tarafından Almanca’dan Türkçe’ye çevrilmiştir. Bir arada yaşam konusunun öğretim programlarında ne şekilde yer aldığı ve ders kitaplarında nasıl sunulduğunun saptanması için ilgili sayfalar içerik analizi yapılarak değerlendirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Çalışmanın güvenilirliği için araştırmacıların her biri kendi analiz kategorilerini oluşturmuş ve bunlar karşılaştırılarak birbirinden farklı algılanan ve yorumlanmış olanlar üzerinde görüş birliği sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Veriler, ayrıntılarıyla sunulmuş ve sonrasında yorumlanmıştır.

Bulgular

1) Almanya’nın Mecklenburg- Vorpommern ve Bayern Eyaletlerinde Okutulan Sachunterricht Öğretim Programları ve Bir Arada Yaşam Öğrenme Alanı

a) Mecklenburg- Vorpommern Eyaleti Sachunterricht Öğretim Programı: Bir Arada Yaşam Öğrenme Alanı

Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde, ilkokul basamağında dört yıl boyunca okutulan Sachunterricht, doğa ve sosyal bilim disiplinlerinin alanlarına özgü temellerine dayanır ve onların yöntemlerini sunar. Yaşam dünyasına dair konuların alana özgü öğretimin bağlantısının kurulması ile Sachunterricht, öğrencilerin dünyayı kendi başlarına keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlar. Sachunterricht, öğrencilerin dünyayı tanımalarını, yaşamın üstesinden gelmelerini ve değişimlere aktif şekilde katılmalarını olanaklı kılar. Sachunterricht, çok perspektiflidir: bilim dallarının sosyal ve kültür bilimsel perspektifi, mekân odaklı perspektifi, tarihsel perspektifi, doğa odaklı perspektifi ve teknik perspektifi olmak üzere beş farklı perspektifinin altında seçilen farklı alanları aktarır. Böylece öğrenciler sosyal, kültürel, teknik ve doğal çevrenin örnek nitelikteki kesitlerini algılamayı öğrenirler, değerlendirirler ve bireysel sorumluluk duygusuyla davranırlar (Rahmenlehrplan Grundschule Sachunterricht, tarihsiz).

Çalışmada Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde 4. sınıfta okutulan Sachunterricht ders kitabı Bausteine’de (yapı taşları) yer alan ‘Dünyanın Çocukları’ ünitesi, örneklem olarak seçilmiştir. Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde 4. sınıf Bir Arada Yaşam öğrenme alanının Kültürel Çoğulculuk konusu ve öğretim programında yer alan “Öğrenciler, bizde ve diğer ülkelerdeki bir arada yaşam şekillerinin çeşitliliğini anlatırlar.” (Rahmenlehrplan Grundschule Sachunterricht, tarihsiz) yeterlilik beklentisi, çalışmanın bu bölümünün odak noktasıdır. Kültürel Çoğulculuk konusu, “Dilsel ve kültürel çeşitliliğin bir kişisel zenginlik olarak algılanması”, “Kendi yabancılık deneyiminin bilincine varmak ve yansıtmak” ve “İnsanların farklılıklarından dolayı dışlanma mekanizmalarını fark etmek ve buna karşı durmak” amaçlarını içermektedir. Bu amaçlar, yaşam tarzları, gelenekler, değerler, gündelik sözler, deyimler ve çokdillilik ile mekânların keşfedilmesi, önyargılar ve klişeler gibi içeriklere sahiptir (Rahmenlehrplan Grundschule Sachunterricht, tarihsiz).

**b) Bayern Eyaleti Heimat-und Sachunterricht Öğretim Programı:
Demokrasi ve Toplum Öğrenme Alanı**

Bayern eyaletinde, ilkokul basamağında dört yıl boyunca okutulan Heimat-und Sachunterricht, çeşitli disiplinlere sahip içeriği kapsamında sunduğu bilgilerle öğrencilerin doğal, sosyal ve teknik çevrelerine odaklanarak temel olguları anlamalarını amaçlar. Çocukların merak hissini, gözlem yapma, keşfetme ilgisini güçlendirir ve sorgulayıcı- araştırmacı bir tutum geliştirmelerinde katkı sağlar. Öğrencilerin sosyal, kültürel, doğal, mekânsal, tarihsel ve teknik sorunlar karşısında temel yaklaşımları edinmelerini destekler. Derste öğrenciler, doğa ve toplum bilimlerine dair gerekli temelleri edinirler. Aynı zamanda Alman toplumunun barındırdığı çeşitliliğin deneyimlenmesinde temel bilgileri sunar. Heimat-und Sachunterricht, çok perspektiflidir: coğrafi, tarihsel, teknik doğa bilimlerine ve toplum bilimlerine özgü perspektifleri sunar (Heimat- und Sachunterricht, tarihsiz).

Çalışmada Bayern eyaletinde 4. sınıfta okutulan Heimat-und Sachunterricht (vatan ve hayat bilgisi) ders kitabı Jo-Jo'da yer alan 'Tüm Dünyada Çocuklar' ünitesi, örneklem olarak seçilmiştir. Bayern eyaletinde, 4. sınıf Demokrasi ve Toplum öğrenme alanının Ailede, Okulda ve Toplumda Bir arada Yaşam konusu ve öğretim programında yer alan "Günlük alışkanlıklarda ve gelenek-göreneklerdeki kültürel benzerlik ve farklılıkların karşılaştırılması, farklı kültürlerle ilgi göstermek ve açık olmak (farklı kültürlerin karşılaştırılması: dini bayramlar ve tatiller, yemek ve giyim alışkanlıkları, davranış tarzları vb.)" (Heimat- und Sachunterricht, tarihsiz) yeterlilik beklentisi, çalışmanın bu bölümünün odak noktasıdır. Demokrasi ve Toplum öğrenme alanı öğrencileri, toplum içinde demokratik şekilde bir arada yaşamın çeşitleri, özellikleri ve kurallarıyla bir araya getirir. Böylece hem yerel hem de küresel bağlamda, insanların yaşam şartlarının ve yaşam şekillerinin farklarını öğrenmenin yanı sıra bunlara değer vermek ve saygı göstermek gerektiğinin farkına varırlar. Demokrasi ve Toplum öğrenme alanı, barışçı bir şekilde bir arada yaşamayı konu edinir. Alanın başlıca yeterliliği, öğrencilerin bir arada yaşam çeşitlerinin küresel yönden çoğulluğunu örnekler eşliğinde, kendi yaşam alanlarından ve deneyimlerinden de hareketle açıklamaları ve bunu bir zenginlik olarak değerlendirmeleridir. Ailede, Okulda ve Toplumda Bir Arada Yaşam konusunun yeterlilik beklentisi: "Günlük alışkanlıklarda ve gelenek-göreneklerdeki kültürel benzerlik ve farklılıkların karşılaştırılması, farklı kültürlerle ilgi göstermek ve açık olmak." Bu yeterliliğin içeriği ise: "Farklı

Almanya’da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama
Kültürünün Sunumu

kültürlerin karşılaştırılmasıdır (dini bayramlar, tatiller, yemek ve giyim alışkanlıkları, davranış tarzları vb.)” (Heimat- und Sachunterricht, tarihsiz).

2) Almanya’nın Mecklenburg- Vorpommern ve Bayern Eyaletlerinde Okutulan Sachunterricht Ders Kitapları ve Bir Arada Yaşam Öğrenme Alanının Sunumu

a) Mecklenburg- Vorpommern Eyaletinde Okutulan Bausteine (Yapı taşları) İsimli Ders Kitabında Bir Arada Yaşam Konusunun Sunumu: Tayland Kültürü

Almanya’nın Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde Grundschule (ilkokul) 4.sınıfta okutulan Sachunterricht ders kitaplarından biri olan Bausteine, toplam 25 üniteden oluşmaktadır. Bausteine’deki üniteler şunlardır: *Harita, Bisiklet Sürmek, Ulaşım ve Çevre, Geçmiş ve Bugün, Uçmak, Birlikte, Reklam ve Alışveriş, Ateş, Dünyanın Çocukları, Köprüler, Yetişkin Olmak, Elektrik, Ortaçağ, Çocuk Hakları, Su Üzerinde Yaşam, Almanya, Bitkiler Çoğalıyor, Medya, Hayvancılık, Sağlıklı Kalmak, Ses, Berlin, Brandenburg, Mecklenburg- Vorpommern ve Avrupa.*

Bu çalışmanın temel aldığı bir arada yaşam kültürü kazandırmaya yönelik olan Dünyanın Çocukları ünitesi, Alman toplumunda yer alan farklı bir kültür olarak Tayland kültürü ekseninde oluşturulmuştur. Bu bağlamda ünite, Tayland hakkında bilgiler, Tayland’da eğitim sistemi ve okul, Tayland’da yaşam kültürü, yemek kültürü ve oyun kültürüne dair bilgileri ve görselleri içermektedir. Dünyanın Çocukları, Tayland’da Yaşam, Tayland’da Yemek, Tayland Usulü Oyunlar konularından oluşan ünite, toplam 4 sayfadır. Ders kitabının sayfaları, aşağıda hem Almanca olarak hem de Türkçe çevirileriyle yer almaktadır.

KINDER DER WELT

„Guten Tag“, sagt das thailändische Kind auf dem Bild. Thailänder geben sich zur Begrüßung nicht die Hand, stattdessen machen sie den *Wai*. Dazu legt man die Handflächen in Brusthöhe mit ausgestreckten Fingern gegeneinander und verbiegt sich leicht. Frauen machen gleichzeitig einen Knicks. Wer jünger ist, grüßt zuerst. Der *Wai* bedeutet auch „Danke“, „Auf Wiedersehen“ und „Entschuldigung“.

1 Begrüßt euch mit einem *Wai*.

Die Grundschule dauert in Thailand sechs Jahre. Sie ist für alle Kinder verpflichtend. Die Schule beginnt täglich um 8.30 Uhr und endet um 15.30 Uhr. Die Kinder haben z. B. die Fächer Thai, Sozialkunde*, Englisch und Sport.

2 Was lernt man wohl im Fach Thai?

40 bis 55 Schüler und Schülerinnen sind in einer Klasse. Die meisten Kinder, vor allem in ländlichen Gebieten, müssen nach Beendigung der Grundschule arbeiten gehen.

3 Vergleicht mit eurer Grundschule. Sammelt Gemeinsamkeiten und Unterschiede.

42

Wohnen in Thailand

Thailand ist ein Land mit tropischem* Klima*. Es ist das ganze Jahr über sehr warm und in der Regenzeit regnet es täglich. In Thailand gibt es hohe Gebirge, Regenwälder*, Flachland und Sandstrände. Die Menschen in Thailand nennt man Thai. Um von Europa nach Thailand zu gelangen, muss man mit dem Flugzeug zwölf Stunden fliegen.

1 Erkundige dich über die Regenzeit in Thailand. Wann ist sie und wie lange regnet es?

In Thailand leben oft mehrere Generationen* unter einem Dach. Die meisten Familien haben zwei bis drei Kinder. Die Häuser auf dem Land sind einfach gebaut. Bambusstangen, Blättergeflecht und Wellblech werden zum Hausbau verwendet. Manchmal stehen sie auf Holzpfählen. In den Städten sehen die Häuser ähnlich aus wie bei uns.

2 Warum werden Häuser in Thailand manchmal auf Holzpfähle gebaut?

3 Vergleiche die Häuser in Thailand mit unseren Häusern.

43

Dünyanın Çocukları (s. 42)

Fotoğraftaki Taylandlı çocuk “iyi günler” diyor. Taylandlılar selamlaşırken tokalaşmazlar, bunun yerine *Wai* yaparlar. Bunun için avuçlarını birbirine karşılıklı olarak gergin şekilde tuttıkları parmaklarıyla birlikte göğüs hizasına getirirler ve biraz eğilerek selam verirler. Kadınlar, dizlerini bükerek selamlarlar. Kim daha küçükse, ilk önce o selam verir. *Wai*, “teşekkürler”, “görüşmek üzere”, “özür dilerim” anlamlarına da gelir.

Almanya'da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama
Kültürünün Sunumu

1. Birbirinizi Wai ile selamlayın.

Tayland'da ilkokul, 6 yıl sürüyor. İlkokul, bütün çocuklar için zorunlu. Okulda ders 8.30'da başlıyor ve 15.30'da sona eriyor. Çocuklar, Tayca, sosyal bilgiler, İngilizce, spor derslerini görüyorlar.

2. Thai (Tayca) dersinde ne öğrenilir?

Bir sınıfta 40'tan 55'e kadar öğrenci var. Çocukların bir kısmı, özellikle kırsal kesimde yaşayanlar, ilkokul bittikten sonra çalışmak zorunda.

3. Kendi ilkokulunuzla karşılaştırın. Benzerlik ve farklılıkları belirtin.

Tayland'da Yaşam (s. 43)

Tayland, tropikal iklimle sahip bir ülke. Yıl boyunca aşırı sıcak ve yağış döneminde her gün yağmurlu. Tayland'da, yüksek dağlar, yağmur ormanları, düz arazi ve kumsallar var. Tayland'daki insanlar, Taylandlı olarak adlandırılıyor. Avrupa'dan Tayland'a gelmek için uçakla on iki saat uçmak gerekiyor.

1. Tayland'daki yağış dönemi hakkında bilgi edin. Ne zaman ve ne kadar süre yağmur yağıyor?

Tayland'da bir çatı altında birçok nesil bir arada yaşıyor. Aileler genellikle iki- üç çocuk sahibi. Kırsaldaki evler, sade şekilde inşa edildi. Bambu çubuklar, yaprak dalları ve oluklu saclar, ev yapımında kullanılıyor. Bazıları, tahta direkler üzerinde duruyorlar. Şehirlerdeki evler ise bizimkilerle aynı gözüküyor.

2. Tayland'da evler neden bazen tahta direkler üzerine inşa ediliyor?

3. Tayland'daki evlerle bizim evleri karşılaştırın.

İrem Pamuk – Akif Pamuk

Kinder der Welt

Essen in Thailand

Reis wird in Thailand zu allen Mahlzeiten gegessen. Dazu gibt es Fleisch, Gemüse, Fisch, Eier oder Früchte. Im Durchschnitt isst ein Thai fast ein halbes Kilo Reis am Tag. Man würzt das Essen besonders scharf. Bei Mahlzeiten stehen die Gerichte in der Mitte und man nimmt kleine Portionen von den unterschiedlichen Speisen. Die Hauptmahlzeit essen die Thai abends.

Thailändische Relapfanne

Zutaten für 6 Personen: 4 Frühlingszwiebeln, 3 rote Paprika, 1 Chilischote, 300 g Zuckerkürbis, 500 g Reis, 3 Esslöffel Öl, 3 Eier, 3 Esslöffel Sojasauce, 3 Esslöffel Tomatenketchup, 1 Teelöffel Zucker, Salz

Zubereitung:

- Reis kochen
- Paprika und Frühlingszwiebeln schneiden
- Öl in einer Pfanne oder im Wok erhitzen
- Paprika, Zuckerkürbis und Chilischote hinzugeben und anbraten lassen
- Gemüse zur Seite schieben, Eier dazuschlagen, verrühren und braten
- Eier mit dem Gemüse verrühren
- Frühlingszwiebeln dazugeben
- Die Chilischote wieder herausnehmen
- Den Reis dazugeben, alles gut umrühren und etwas anbraten lassen
- Mit Sojasode, Ketchup, Zucker und Salz abschmecken

1 Zähle auf, was in Thailand gegessen wird.

2 Beschreibe, wie die Kinder bei ihrer Mahlzeit sitzen.

3 Probiert das Rezept aus.

Sucht nach weiteren thailändischen Rezepten.

44

Thailändische Spiele

Das Gummiringsspiel spielt man zu zweit. Jedes Kind legt einen Gummiring auf den Boden oder den Tisch. Die beiden Ringe sollten etwa 30 cm auseinander liegen. Dann wird abwechselnd gepustet. Man muss versuchen, dass der eigene Gummiring über den Ring des anderen zu liegen kommt. Den anderen Ring hat man dann gewonnen.

Das Würfelspiel kann man zu zweit oder zu mehreren spielen. Jedes Kind braucht einen Würfelstein und 10 bis 20 Spielsteine. Diese werden zwischen den Kindern auf dem Boden ausgelegt. Der Würfelstein wird von einem Kind in die Luft geworfen. Bevor es ihn wieder auffängt, muss es versuchen, Spielsteine vom Boden aufzuheben. Nur wenn man den Würfelstein wieder fängt, darf man die Spielsteine behalten. Zur Belohnung darf man es nochmals versuchen. Fängt man den Würfelstein nicht wieder auf, so legt man die Spielsteine wieder in die Mitte. Nun ist das nächste Kind an der Reihe.

1 Probiert die Spiele aus.

45

Tayland'da Yemek (s. 44)

Pirinç, Tayland'da bütün öğünlerde yeniyor. Ondan başka et, sebze, balık, yumurta veya meyveler var. Bir Taylandlı, günde ortalama yarım kilo pirinç yer. Yemeklerde yoğun baharatlar kullanılır.

Öğünlerde, yemek ortada durur ve insanlar farklı yemeklerden küçük

porsiyonlar alırlar. Ana öğün akşamları yenmektedir.

1. Tayland'da neler yendiğini sırala.

2. Çocukların yemek öğünlerinde nasıl oturduklarını anlat.

Yemek tarifi: Tayland usulü pirinç pilavı

3. Yemek tarifini yapmayı dene.

4. Başka Tayland usulü yemek tarifleri arayın.

Tayland Usulü Oyunlar (s. 45)

Lastik halka oyunu. (Nasıl oynandığı açıklanmış ve temsili bir fotoğraf var)

Atma- fırlatma oyunu. (Nasıl oynandığı açıklanmış ve temsili bir fotoğraf var)

1. Oyunları oynayın.

Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde okutulan Bausteine (yapı taşları) isimli ders kitabında Bir Arada Yaşam konusunun, örnek olay/ örnek durum olarak, tek kültür grubu çerçevesinde (Tayland kültürü) yer aldığı görülmektedir. Kültürel çeşitliliğin sunumu, o eyalette yaşayan kültür gruplarından birinin detaylıca tanıtılması yoluyla yapılmıştır. Bu bağlamda eyalette yoğun olarak yaşayan kültür gruplarından Uzak Doğu kültürünü temsilen Taylandlılar seçilmiş ve alt temalar Tayland kültürü özelinde betimlenmiştir. Bu kültür grubu, öğrencilere çok boyutlu özellikleriyle tanıtılmıştır. Böylece öğrencilerin sosyal yaşamlarında karşılaştıkları, etkileşimde oldukları Taylandlıları, stereotipler üzerinden değil, ders kitabında da sunulan, kültüre özgü ve detaylı bilgiler üzerinden algılaması ve tanınması mümkün kılınmaktadır. Bu sunum şeklinin amacının, bu kültür grubunu tanıtarak, onların ötekileşmesinin önüne geçmek, “yaşadığı bölgenin gerçekliği bu, tanı” mesajı vermek, öğrencilerin farklı kültürler hakkında bilgi ve fikir sahibi olması için onları tanımaları, farklılıklara saygı duymasına gerektiği ve aynı sosyal gerçekliği paylaştığının farkına varmasına olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Çünkü öğrencilerin sınıfında/ okulunda Taylandlı arkadaşı var, yaşadığı yerde etnik marketi var, ritüelleri var ve öğrenciler gündelik yaşamın akışında Tayland kültürünün bu özellikleri ile karşılaşmaktalar. Bu yolla öğrencilere, kendinden farklı olan kültürün, aynı sosyal gerçekliğin paylaşıldığı

“biz”den birisi olduğu, “onlar, ötekiler, diğerleri” olmadığı benimsetilmeye çalışılmaktadır. Bu da yabancılaşmanın önüne geçmektedir. Barth (2000: 15), kültür kavramının gündelik yaşam kültürünü içerdiğini belirtir ve insanların yeme-içme geleneklerinin, birbirleriyle nasıl selamlaştıklarının, kurallarının neler olduğunun vb. onların kültürel kodlarını inşa ettiğini vurgular. Bu bağlamda ders kitabında kültürün özellikleri; dil, selamlaşma ritüeli *Wai* ile, Tayland hakkında genel bilgiler ile, okul sistemi ve benzerlik farklılıklar ile, Tayland’da gündelik yaşama dair bilgiler ile, Almanya’da çocuğun çevresinde yer alan Tayland restoranlarının rasyonalize edilmesi amacıyla Tayland’da yemek kültürünün ön plana çıkarılması ile ve çocuk dünyasına ait bir unsur olan oyunları ile otantik fotoğraflar eşliğinde tanıtılmıştır. Kitapta konunun sunumu boyunca öğrencilerin Tayland kültürünü içselleştirmesine yönelik etkinlikler de yer almaktadır. Öğrencileri, gerek yemek tarifini yapmayı denemeleri gerekse Tayland usulü oyunu oynamaları noktasında teşvik ederek bu farklı kültürün öğelerini kendi yaşamlarına transfer etmelerine dair yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Konunun bu şekilde sunulmasıyla, öğrencilerde kendilerinininkinden farklı bir kültürün özelliklerine dair farkındalık uyandırmanın amaçlandığından bahsedilebilir.

b) Bayern Eyaletinde Okutulan Jo-Jo İsimli Ders Kitabında Bir Arada Yaşam Konusunun Sunumu: Bütün Farklılıklarımızla Varız

Almanya’nın Bayern eyaletinde Grundschule (ilkokul) 4.sınıfta okutulan Heimat-und Sachunterricht ders kitaplarından biri olan Jo-Jo, toplam 12 üniteden oluşmaktadır. Jo-Jo’daki üniteler şunlardır: *Ben- Sen- Biz, İsteklerimiz-İhtiyaçlarımız, Herkes İçin Bir Oyun Alanı, Tüm Dünyada Çocuklar, Su Hayati Önem Taşımaktadır, Su Temin Etme, Yaşam Alanı Göl, Geçmişte Yaşam, Konumunu Belirlemek, Bir Ürün Üretmek, Eskiden Yeniye, Trafikte Yolda.*

Bu çalışmanın temel aldığı bir arada yaşam kültürü kazandırmaya yönelik olan Tüm Dünyada Çocuklar ünitesi, çeşitli kültürlerin tanıtılması ekseninde oluşturulmuştur. Bu bağlamda ünite, yabancı olanlar ve tanıdık olanlara, vatan kavramına, vatandan ayrılmaya, gurbette yeni bir vatan inşa etmeye, farklı kültürlerle sahip insanların birbirlerini daha iyi tanımalarına, farklı ülkelerin eğitim sistemlerine dair bilgileri, örnek olayları ve görselleri içermektedir. Yabancı ve Tanıdık, Vatandan ayrılmak..., ...ve gurbette bir vatan bulmak, Birbirimizi daha iyi tanıyoruz, Bir okulun çocukları- Bir dünyanın çocukları

Almanya'da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama Kültürünün Sunumu

konularından oluşan ünite, toplam 6 sayfadır. Ders kitabının sayfaları, aşağıda hem Almanca olarak hem de Türkçe çevirileriyle yer almaktadır.

Kinder in aller Welt

Fremdes und Vertrautes

Bei uns gibt es vieles, was aus anderen Ländern kommt. Obwohl es aus der Ferne stammt, ist es uns vertraut.

1 Sammelt weitere Beispiele.

Und woher komme ich?

Stellt eine eigene Sammlung zusammen.

Englische Wörter: Kaffee, Mülltonne, Manager

Französische Wörter: Pommes, Pizza, Crêpe

Italienische Wörter: Pizza, Pasta, Eis

36

Wir fliegen heim zu meiner Oma nach Griechenland.

Ich fahre zu Opa nach Hessen.

Die Kinder der vierten Klasse markieren Länder, in denen sie schon waren. Da viele von ihnen nicht in Deutschland geboren sind, kleben sie auf die Geburtsländer ein Passfoto von sich. Jeder darf erzählen.

1 Verreist du auch gerne? Möchtest du mehr über deine Heimat und fremde Länder erfahren? Karten, Reiseführer und Prospekte helfen dir.

In welches Urlaubsland möchtest du einmal reisen?

- Plant eine Reiseroute für mehrere Länder. Überlegt, welche Transportmittel und -wege ihr benutzen könnt.
- Wie lange braucht ihr?
- Gestalte einen "Urlaubsprospekt" über dein Heimatland/dein Urlaubsland. Denke an: Speisen, Sitten, Naturschönheiten, Klima ...

Elter bekommt du Informationen:

- Internet
- Reisebüro
- Automobilclubs
- Fremdenverkehrsämter
- Konsulate und Botschaften dieser Länder
- Buchereien

Jeder ist Ausländer - fast überall!

37

Tüm Dünyada Çocuklar (s. 36)

Yabancı ve Tanıdık

Bizde, *başka ülkelerden* gelen birçok şey var.

Yabancı diyardan gelmesine rağmen, bizim için tanıdık.

(Temsili fotoğraflarda, Yeni Zelanda’dan, Amerika’dan, Çin’den, İtalya’dan, Benin’den örnekler)

1. Başka örnekler toplayın.

*ve ben nereden geliyorum? (figür soruyor)

•Kendi topladıklarını bir araya getir. (İngilizce kelimeler: Walkman, Manager. Fransızca kelimeler: Massage, Croissant. İtalyanca kelimeler: Kompass, Pirat. ?)

Vatan (s. 37)

“Yunanistan’a büyük annemin vatanına uçuyoruz.”

“Hessen’a büyük babamın yanına gidiyorum.”

“Tatilde İstanbul’a uçuyoruz. Orada daha önce hiç bulunmadım. Arkadaşım Dursun oradan geliyor.”

“Rusya’daki akrabalarımı maalesef iki yılda bir ziyaret edebiliyorum.”

“Babam, her zaman Avusturya’ya gezmeye gitmek istiyor. Annem ise daha ziyade yüzmek için İtalya’ya.”

Dördüncü sınıftaki çocuklar, daha önce bulunmuş oldukları *ülkeleri* işaretliyorlar.

Almanya’da doğmamış olanlar, vesikalık fotoğraflarını doğdukları ülkenin üzerine yapıştırıyorlar. Herkes anlatabilir. (Fotoğrafta bir çocuk harita üzerinde işaretleme yapıyor.)

1. Yolculuk yapmayı sever misin? Kendi vatanın ve yabancı ülkeler hakkında daha çok şey deneyimlemek ister misin? Haritalar, gezi rehberleri ve broşürler sana bu konuda yardımcı olur.

2. Hangi tatil ülkesine gitmek istersin?

•*Birçok ülkeyi kapsayan bir gezi rotası planlayın. Hangi ulaşım araçlarını ve yollarını kullanabileceğinizi düşünün. Ne kadar süreye ihtiyacınız var?*

•*Anavatanın/ en son tatile gittiğin ülke ile ilgili bir “tatil broşürü” hazırla. Şunları düşün: Yemekler, gelenekler, doğal güzellikler, iklim...*

Almanya'da Sachutterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama
Kültürünün Sunumu

Buradan bilgiler alabilirsin:

- İnternet
- Seyahat acentası
- Otomobil klüpleri
- Turizm ofisleri
- Ülkelerin konsoloslukları ve büyükelçilikleri
- Kitabevleri

*Herkes, hemen hemen her yerde yabancıdır. (figür söylüyor)

İrem Pamuk – Akif Pamuk

Die Heimat verlassen ...

Sicher hast du schon einmal in einem anderen Land Urlaub gemacht. Auch Deutschland ist ein schönes Urlaubsland, in das viele Leute reisen. Es gibt aber auch Menschen, die zu uns kommen und nicht Urlaub machen wollen. Kannst du dir das erklären?

1 Lies die unten stehenden Berichte und besprich sie mit einem Partner.

Nazife: Meine Eltern sind schon vor 30 Jahren nach Deutschland gekommen. Mein Vater ist bei einer großen Autofirma beschäftigt. Manchmal hilft meine Mutter dort auch aus. Zu Hause sprechen wir fast immer türkisch.
Antonio: Uns gehört seit 25 Jahren eine Pizzeria in der Innenstadt. Davor hat sie meinem Großvater gehört. Ich bin hier geboren und kann nur wenige Worte Italienisch.

Peter Schmidt,
geb. 14. 2. 1992
in der Sowjetunion

Andreas Schmidt,
geb. 13. 6. 1993
in der Sowjetunion

Martina Kruger,
geb. 15. 9. 1942
in der Sowjetunion

Saïcha Ananov,
geb. 24. 5. 1944
in der Sowjetunion

Tommaso Pawinski,
geb. 10. 7. 1947
in der Sowjetunion

Arina Schmidt,
geb. 21. 8. 1999
in Russland

Swetlana Ananow,
geb. 13. 8. 1994
in der Sowjetunion

Main Post

Meldung des Tages

Großer Flüchtlingsstrom nach grauenhaften Bombenangriffen! Vor zweifelt versuchen die Familien dem Krieg zu entkommen!

Khalil

Menschen verlassen ihre Heimat und kommen nach Deutschland,

• weil sie angeworben wurden, um ihre Arbeitskraft zur Verfügung zu stellen

• weil sie vor Krieg in ihrer Heimat flüchten

• weil ihre Vorfahren aus Deutschland stammen

• weil sie sich in Deutschland ein freieres Leben erhoffen

2 Hier bist du gefragt:

- Sammle Zeitungsausschnitte. In welchen Ländern herrscht Krieg?
- Suche in deinem Heimatort Geschäfte und Betriebe von nicht deutschen Mitbewohnern.
- Welche besonderen Dinge kann man dort kaufen bzw. weiden dort hergestellt?
- Befrage deine Eltern, woher eure Vorfahren kommen.

38

... und in der Fremde eine Heimat finden

1 Was könnte der Junge Khalil noch denken? Spielt die Szene nach. Sie kann verschieden enden.

2 Khalil schreibt einen Brief an seine Oma in Irak, die ihre Heimat nicht verlassen wollte. Was könnte er berichten?

Viele Menschen, die vor Krieg in ihrem Land flüchten, müssen von einer Stunde auf die andere ihren Heimatort, ihr Land verlassen. Stell dir vor, du musst jetzt wie Khalil in dieser Minute euer Haus/eure Wohnung verlassen und weißt nicht, ob du jemals zurückkommst. Du kannst nichts mitnehmen außer einem Koffer, den du selbst tragen musst.

Alles bleibt zurück:

- dein Zimmer
- deine restlichen Kleider
- Freunde ...
- deine Spiele ... Bücher ... Kuscheltiere ...

Du verlässt deine Heimat.

3 Welche Dinge, die dir gehören, sind dir wichtig? Warum?

4 Viele Menschen finden in der Fremde eine neue Heimat. Erkläre.

5 Was ist Heimat für dich? Gestaltet ein Plakat in der Klasse.

Zusammenbau

39

Vatandan ayrılmak... (s. 38)

Başka bir ülkede daha önce tatil yapmışsındır.

Almanya da birçok insanın gezmeye geldiği güzel bir tatil ülkesi.

Ama bize gelen ve tatil yapmak istemeyen insanlar da var. Bunu açıklayabilir misin?

1. Aşağıda yer alan bilgileri oku ve arkadaşınla tartış.

Nazife: Ailem, Almanya'ya 30 yıl önce geldi. Babam, büyük bir otomobil

firmasında çalışıyor. Bazen annem de orada yardım ediyor. Evde, hemen hemen hep Türkçe konuşuyoruz.

Antonio: Yaklaşık 25 yıldır şehir merkezinde bir pizza lokantamız var. Daha önceleri büyük babama aitti. Ben burada doğdum ve sadece birkaç kelime İtalyanca biliyorum.

Ana Mesaj

Günün haberi

Acımasız bombalı saldırı sonrasında büyük mülteci akını!

Aileler, çaresizce savaştan kaçmayı deniyorlar!

Khalil

İnsanlar vatanlarından ayrılıyor ve Almanya’ya geliyorlar,

- çünkü *iş güçlerini* sunmak üzere başvuru yaptılar
- çünkü vatanlarındaki *savaştan* kaçıyorlar
- çünkü *ataları* Almanya kökenli
- çünkü Almanya’da kendilerine daha *özgür bir yaşam* umuyorlar.

2.Sıra sende:

- Gazete kupürleri topla. Hangi ülkelerde savaş var?*
- Yaşadığın yerde Alman olmayanlar tarafından işletilen dükkân ve şirketleri araştır. Hangi özel şeyler buralardan satın alınabilir veya burada üretilir?*
- Ailenden, atalarınızın nereden geldiğiyle ilgili bilgi al.*

...ve gurbette bir vatan bulmak (s. 39)

“?”

“*Her şey çok farklı gözüküyor (Hemo tişt wê guhartî)*”

“*Acaba benim hakkımda mı konuşuyorlar? (Ewê behsa min di kin?)*”

“*Evde olmak isterdim (Min di vête li mal bim)*”

1.Genç Khalil başka ne düşünmüş olabilir? Sahneyi canlandır. Farklı şekilde sona erebilir.

2.Khalil, vatanından ayrılmak istemeyen Irak’taki büyük annesine mektup

yazıyor. Ne gibi bilgiler aktarabilir?

Ülkelerindeki *savaştan* kaçan birçok insan, bir saatten diğerine, anavatanlarından, kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalıyor.

Khalil gibi kendi evinizi/ kendi yaşadığınız yeri terk etmek zorunda kaldığınızı ve herhangi bir zaman geri gelip gelmeyeceğini bilmediğini düşün. Kendi başına taşıyabileceğin bavulundan başka bir şey yanına alamayacağını da.

Her şey geride kalıyor:

- odan
- geriye kalan kıyafetlerin
- arkadaşların...
- oyunların...kitapların...oyuncak hayvanların...

Vatanından ayrılıyorsun.

3.Sana ait olan hangi eşyalar senin için önemli? Neden?

4.Birçok insan, gurbette yeni bir vatan buluyor. Açıkla.

5.Vatan senin için ne demek? Sınıfta bir afiş tasarla. → Tahtadaki Vatan (kendini rahat hissetmek, ebeveynler, vatan, futbol takımım, akrabalar)

Almanya'da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama Kültürünün Sunumu

Wir lernen uns noch besser kennen

Dursun ist von Anfang an in dieser Klasse. Seine **Kultur** und **Lebensart** ist manchen Mitschülern fremd oder erscheint ihnen seltsam. Staunend merken einige in der Klasse, wie wenig sie doch über Dursuns **Herkunftsland** wissen. Das soll sich ändern. Nur Kennenlernen schafft Verständnis.

- 1 Was würde euch noch interessieren? Sammelt Stichpunkte. Denkt an: Musik, Bücher, ...

Stolz präsentieren die einzelnen Gruppen ihre Ergebnisse:

An diesem Tag haben die Schüler viel über Dursun und sein **Herkunftsland** erfahren. Sie sind begeistert und staunen über die Besonderheiten in der **Türkei**.

- 2 Bereitet Ausstellungen über andere Länder vor. Befragt dazu auch Menschen in eurer Umgebung über ihr Herkunftsland.

Eine weitere Möglichkeit, noch mehr über Kinder und deren Leben in einem fremden Land zu erfahren, findest du auf der nächsten Seite.

40

Kinder einer Schule – Kinder einer Welt

Die **Sankt-Hedwig-Grundschule** in Kitzingen hat seit Jahren eine **Partnerschule** in Titikatchi, mit der sie Kontakt hält. Oft veranstalten die Schüler einen **Besuch** und schicken den Erlös nach Bolivien. Alle vierten Klassen schreiben sich regelmäßig.

Pater Schiller (geboren in Kitzingen) lebt seit Jahren in Titikatchi. Oft kommt er zu Besuch, erzählt und zeigt Bilder.

Liebe Freunde, seit unserem letzten Brief ist vieles geschehen. Wir haben zwei Proben geschrieben, hatten unsere Fahraufstellung und sind auf den Schwanberg gewandert.

- 1 Möchtet ihr Kontakt mit einer Partnerschule aufnehmen? Sprecht mit euren Lehrern darüber.

Da in der Sankt-Hedwig-Grundschule viele Kinder aus anderen **Ländern** stammen, können sie über verschiedene Schulen berichten.

Schon gewusst?

- In der türkischen Grundschule gibt es nur die Noten 1-5. Die Zensur 5 bedeutet „sehr gut“.
- In Russland darf man im Unterricht nicht anziehen, was man will. Die Mädchen tragen immer einen Rock mit Bluse, die Jungen eine schwarze Hose und ein weißes Hemd. So sehen alle ähnlich aus.
- In Aserbaidschan muss man einen ganzen Monat z. B. das Klassenzimmer putzen, wenn man mehrmals seine Hausaufgaben nicht erledigt hat.
- Im Kosovo muss man Holz für den Winter bringen oder bezahlen, wenn man viel stört.

Wünsche zum Thema Schule:

- wenige Hausaufgaben ... (Türkei)
- nicht so viele Proben ... (England)
- keine ... (Frankreich)

Oder nicht so verschieden ... oder?

- 2 Erkundige dich über Schulen in anderen Ländern: Stundenpläne, Ferienzeiten ...

Zusammenfassung

41

Birbirimizi daha iyi tanıyoruz (s. 40)

Dursun, başından beri bu sınıfta. Onun *kültürü* ve *yaşam tarzı*, bazı sınıf arkadaşlarına yabancı veya farklı görünüyor.

Sınıftakilerin bazıları şaşırarak, Dursun'un *köken ülkesi* hakkında ne kadar az şey bildiklerini fark ediyorlar. Bu değişmeli. Sadece tanıma, anlamayı sağlar.

1. Başka neler sizin ilginizi çekiyor? Önemli maddeleri topla. Şunları düşün: Müzik, kitaplar, ...

Gruplar, gururla sonuçlarını sunuyorlar:

1. Grup: Yemek	2. Grup: İkamet	Türkiye'deki
Bayan Aydın, bir gün bize Türk çayı demledi.	Şehirde ve kırsal kesimde evler.	insanların çoğu, İslam'a tabidir. Allah'a ibadet ederler.

Bu günde öğrenciler, Dursun ve onun köken ülkesi hakkında çok şey öğrendiler. Heyecanlıydılar ve *Türkiye'nin* özelliklerine hayran kaldılar.

2. Diğer ülkelerle ilgili sergi hazırlayın. Buna dair etrafınızdaki insanlara, onların köken ülkeleri hakkında sorular sorun.

*Çocuklar ve onların yabancı bir ülkede yaşamları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için daha çok şeyi, diğer sayfada bulacaksın. (figür yönlendiriyor)

Bir okulun çocukları- Bir dünyanın çocukları (s. 41)

Kitzingen'daki *Sankt-Hedwig- İlkokulu*, yıllardan beri Titikaka'da, irtibatta olduğu bir *partner okula* sahip. Öğrenciler, sık sık *kermes* düzenliyorlar ve elde edilen geliri, Bolivya'ya gönderiyorlar. Tüm dördüncü sınıflar, düzenli olarak birbirlerine yazıyorlar.

Pater Schiller (Kitzingen'da doğdu), yıllardır Titikaka'da yaşıyor.

Sık sık ziyarete geliyor, anlatıyor ve fotoğraflar gösteriyor.

Sevgili arkadaşlar,
son mektubumuzdan bu yana çok şey oldu. İki sınav yazdık, bisiklet sınavımız vardı ve Schwanberg'e geziye gittik.

1. Bir partner okulla irtibatta olmak ister misiniz? Bu konuda öğretmeninizle konuşun.

Sankt-Hedwig- İlkokulu'nda birçok çocuk, başka köken *ülkelerin* kökenine sahiptir, farklı okullar hakkında bilgiler verebilirler.

Biliyor muydun?

Almanya'da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama
Kültürünün Sunumu

•Türkiye'de ilkokulda 1-5 arası notlar vardır. Notlandırmada 5 “çok iyi”yi ifade etmektedir.

•Rusya'da öğrenciler okulda istediklerini giyemezler. Kızlar, her zaman etek ve bluz erkekler ise siyah pantolon ve beyaz bir gömlek giyerler. Böylece herkes benzer gözükür.

•Azerbaycan'da, birkaç defa ev ödevlerini yapmayanlar, bir ay boyunca örneğin sınıfı temizlemek zorundadır.

Okul konusunda dilekler:

•daha az ev ödevi... (Titikaka)

•az sınav... (İngiltere)

•sıcak havadan dolayı tatil...

(Fransa)

*Çok farklı değil- ya da? (figür soruyor)

2. Diğer ülkelerdeki okullar hakkında bilgi edin: ders programları, tatil zamanları...

Bayern eyaletinde okutulan Jo-Jo isimli ders kitabında Bir Arada Yaşam konusunun, birbirinden farklı ve çeşitli kültür grupları ekseninde yer aldığı görülmektedir. Kültürel çeşitliliğin sunumu, toplumun bütünsel şekilde tanıtılmasıyla, Almanya'nın çokkültürlü bir toplum olduğunun açıklanması, nedensellik ilişkileri kurulması ve rasyonalize edilmesi yoluyla yapılmıştır. Kültürel çeşitliliğin yansımaları olarak genel bir Almanya resmi çizilmiştir. Bu, toplumun çokkültürlü olduğunun göstergesidir. Nedensellik ilişkisinin birinci bağlamı, insanların anavatanlarından ayrılmasıdır. Nedenselliğin açıklandığı örneklerin ilki, ataların Almanya kökenli olmasıdır. Böylece durum tarihselleştirilerek tartışmasız kılınmaktadır. Nazife ve Antonio örnekleri, iş gücünü sunmak için gelmesi yani tarihsellik, işçi göçlerine referans vererek açıklanmış ve bu noktada Nazife örneğiyle, bir tarafıyla Almanya'da işçi olarak Alman toplumuna değer katan bir ailem var denirken, diğer taraftan toplumun bir parçasıyım, evde Türkçe konuşuyoruz açıklamaları yaparak diasporik kimliğe vurgu yapılmıştır. Aynı zamanda bu iki örnekte, Alman kökenli olmasa da Almanya'nın ekonomisine artı değer katan, üreten bireylerin tanıtılması yaklaşımı görülmektedir. Bir diğer örnek, günümüzün güncel göç hareketliliğinin nedeni olan savaştan kaçışa, insani bir boyut taşıyan, varlık-

yokluk mücadelesine değinmiş ve insanların hayatta kalmak için özgür bir ülke olan Almanya’da özgür yaşam alanlarının peşine düşmelerini açıklamıştır. Böylece Almanya’nın tercih edilme nedeninin, savaştan kaçanlara kendilerini burada gerçekleştirme şansı sunan bir ülke olması yansıtılmıştır. Bu örneklerle Almanya’nın çokkültürlü “biz” politikasının, nedensellik çerçevesinde oluşturulduğu ve bu yolla da toplumun kendisinin tanıtıldığı görülmektedir. Tek bir kültür grubu üzerinden değil de toplumun tüm farklılıklarının sunulmasının amacının, heterojen Alman toplumuna bütünsel bir bakış elde etmek olduğu söylenebilir. Konunun sunumunda göç yolları açıklanmış, durumun ortaya çıkış nedenleri gerekçelendirilmiş, böylece rasyonalize edilmiş ve kültürel çeşitlilik durumu bütünsel bir bağlamda olağanlaştırılmıştır. Kitapta konunun sunumu boyunca öğrencilerin konuyu içselleştirmesine yönelik etkinlikler de yer almaktadır. Öğrencilerin kendi yaşamlarından ve çevrelerinden örnekler de derse katılmıştır. Konunun bu şekilde sunulmasıyla, öğrencilerin çevrelerinde bulunan farklı kültürlerden gelen insanların kültürlerine farkındalık uyandırmanın amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Toplumsal refahın inşa edilebilmesi için bireyler, *farklılıklarla barış içinde bir arada yaşama kültürünü* edinmelidir. Bunun gerçekleşebilmesinde, farklılıklara saygı değerinin temel alındığı, demokratik ve barışçıl bir arada yaşam kültürünün gelişmesi gerekmekte ve eğitim sürecinde dersler, bu kültürü geliştirmede katkı sağlamalıdır. Bunun için gerek öğretmen yetiştirme programlarında gerekse okullarda okutulan öğretim programlarında ve ders kitaplarında kültürlerarası boyut, kültürlerarası perspektif yer almalıdır. Kültürler arası öğrenme kapsamında müfredatta yer alan derslerin öğretim programları ve ders kitapları da kültürler arası birlikteliği teşvik edici ve yönlendirici bir özellik taşımalıdır (Auernheimer, 2003: 165). Öğretim programlarının kültürlerarası bir perspektifle oluşturulması, öğrencilerin farklı kültürleri tanıyarak, farklı kültürlerin bir aradalığına ve katkılarına yönelik kültürlerarası bir anlayış geliştirmelerinde katkılar sunar (Graf, 2004: 165-167; Luchtenberg, 1995: 997, 1001).

Hayat bilgisi dersleri, öğrencileri toplumsal yaşantıya hazırlama noktasında ilk basamak olarak değerlendirilebilecek derslerden biridir. Araştırma kapsamında incelenen Bausteine ve Jo-Jo isimli ders kitaplarının bir arada yaşam odaklı sunumlarında öğrencilerin, Almanya’nın çokkültürlü

Almanya’da Sachuterrinch (Hayat Bilgisi) Ders Kitaplarında Bir Arada Yaşama Kültürünün Sunumu

toplumsal yapısını algılamaları ve Almanya’da ve diğer ülkelerdeki bir arada yaşam şekillerinin çeşitliliğinin farkına varmaları için teşvik edildikleri görülmektedir. Böylece, bir yandan öğrencilerin farklı kültürlerin gelenekleri ve yaşam tarzları gibi ayırt edici özellikleri ile ilgili bilgi edinmeleri (Açıklan, 2018: 231) sağlanırken diğer yandan Almanya’nın çokkültürlü toplumsal yapısını anlayarak, demokratik bir Alman toplumunun inşasında etkin/etkili rol oynamaları ve kendilerinden farklı olan bireylere önyargısız davranmaları beklenmektedir.

Öğrenciler, gerek yaşam alanlarında gerekse okullarında ve sınıflarında farklı kültürlerle temas halindedirler. Ders kitabındaki sunum aracılığıyla ise öğrencilerin, Almanya’da farklı kültürlerin bir arada yaşamıyla ilgili olarak, çoğulculuğun normallik olarak sunulmasıyla, gerçek yaşamlarındaki deneyimlerini pekiştireceklerinden bahsedilebilir. Bu yaş seviyesindeki öğrencilerin ülkede yaşayan farklı kültürlere ilgilerinin uyanması önem taşımaktadır. İncelenen ders kitaplarında çokkültürlülüğün sunumunun iki farklı özellik taşıdığı anlaşılmaktadır. Mecklenburg- Vorpommern eyaletinde okutulan Bausteine isimli ders kitabında eyalet genelinde yoğun bir nüfusa sahip olan Tayland kültürünün örnek durum üzerinden öğrencilere tanıtılması, Tayland kültürüne karşı üretilen stereotiplerin ortadan kaldırılmasına ve Tayland kültürüyle öğrencilerin okulda tanıştırılmasına olanak sağlamaktadır. Bayern eyaletinde Grundschule (ilkokul) 4.sınıfta okutulan Heimat-und Sachunterricht ders kitaplarından biri olan Jo-Jo’da ise eyalette yaşayan farklı kültürlerden bireylerin tekil olarak sunumuyla, öğrencilerin gerçek hayatta farklı kültürden bireylerle karşılaştıklarında onlara dair önyargı kalıplarının ortaya çıkmaması için tanıtılması hedeflenmektedir. Sonuç olarak Almanya’da Sachunterricht (hayat bilgisi) ders kitaplarında bir arada yaşam kültürünün sunumunda bölgede yoğun nüfusla yaşayan farklı kültürün sunumu ve tekil olarak farklı kültürlerden gelen bireylerin yaşantısının sunumu, ders kitaplarında konunun sunumunda birer yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

Bireylerde bir arada yaşam kültürünün temelleri, kendi yaşam dünyalarının gündelik örneklerinden hareketle inşa edilir. Demokrasinin yaşanabilir kılındığı, demokratik ruhun güçlendirildiği bir okul ortamı bunun için büyük önem taşımaktadır. Okul/sınıf, demokrasinin bir yaşam biçimi olarak içselleştirildiği, demokratik ve sosyal bir deneyim mekânı olacak şekilde geliştirilmelidir (Himmelman, 2005: 26). Himmelman’ın (2005: 2)

vurguladığı gibi, vatandaşlık eğitiminde güncel yaklaşımlar, vatandaşlık eğitiminin, yaşam gerçekliğine uygun ve pratikte deneyimlenebilen şekilde ve henüz ilkokul basamağında yer alması gerektiğine odaklanmaktadır. Öğrencilerin farklılıklara saygı değerini içselleştirmeleri, vatandaşlık eğitimi temelli konuların derslerin öğretim programlarına entegre edilmesiyle ve önemine değinilerek sunulmasıyla gerçekleşebilir. Kendisinden farklı kültürden olanlara saygı ve hoşgörü besleyen, barışçıl şekilde bir arada yaşama önem vererek katkı sunan, empati yeteneği gelişmiş bireyler yetiştirmek eğitimin başlıca hedefi olmalıdır. Bu şekilde öğrenciler farklı olana saygı duymayı ve farklı etnik, kültürel ve dinsel bakış açılarından oluşabilecek çatışmaları barışçıl şekilde çözmeyi öğrenirler. Böylece demokratik bir toplumda barış içinde ve eşit haklara sahip şekilde bir arada yaşamının önemini deneyimlerler.

Kültürel çeşitliliğe sahip ülkeler, zaman içinde kültürel farklılıklara duyarlı eğitim yaklaşımları geliştirmişler, öğretim programlarını ve ders kitaplarını bu doğrultuda oluşturmuşlardır. Araştırma sonuçlarından hareketle Almanya’da Sachunterricht (hayat bilgisi) ders kitaplarında bir arada yaşam kültürünün sunumundan Türkiye’deki hayat bilgisi dersine ve ders kitaplarına dair çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Günümüzde özellikle Suriye kökenli bireylere dair önyargıların gerek sosyal medyada gerek basılı medyada ve yaşamda yer almasının öğrencilerin mültecilere dair stereotip üretmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları illerde (İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep vb.)¹ bu iki yaklaşımdan birisi tercih edilerek hayat bilgisi derslerinde ya ders kitaplarına bir bölüm eklenmeli ya da etkinlik yapıları hazırlanmalıdır. Böylelikle Türkiye’de yaşayan Suriye kökenli bireylere dair önyargıların ortadan kaldırılması ve barış içinde bir arada yaşam kültürünün inşa edilmesi sağlanabilir.

---

¹ Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin Dağılımı için: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi (16.02.2018)

KAYNAKÇA

Açıkalm, M. (2018). *Araştırmaya dayalı sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Auernheimer, G. (2003). *Einführung in die interkulturelle Pädagogik* (3., neu bearbeitete u. erweiterte Auflage). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Barth, W. (2000). Multikulturelle Gesellschaft. Bundeszentrale für politische Bildung (Hrsg.). *Interkulturelles Lernen. Arbeitshilfen für die politische Bildung*. (10- 17). Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.

Bauner- Pfeiffer, W., Dressler- Freitag, M., Dröse, I., Hoderlein- Rein, M., Jung, J.& Stach, U. (2009). *Jo-Jo. Heimat-und Sachunterricht 4. Grundschule Bayern*. Berlin: Cornelsen Verlag.

Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri. Desen ve analiz* (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Demokratieerziehung. (Tarihsiz). <https://www.kmk.org/themen/allgemeinbildende-schulen/weitere-unterrichtsinhalte/demokratieerziehung.html>

Denscombe, M. (2010). *The good research guide. For small- scale social research projects* (4th edition). Maidenhead: Open University Press.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Freebody, P. (2004). *Qualitative research in education. Interaction and practice*. London: SAGE Publications.

Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts (Hrsg.). (2013). *Perspektivrahmen Sachunterrichts*. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

Giest, H., Aulke G., Brandenburg, S., Drechsler- Köhler, B., Haas, W., Hinze, G., Höffer, U., Koriller, A., Lüftner, W., Müller, U., Mues, R., Papstein, G.& Schiepe, A. (2006). *Bausteine. Sachunterricht 4. Berlin/ Brandenburg/ Mecklenburg- Vorpommern*. Braunschweig: Diesterweg.

Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Goethe, J. W. von. (1804). *Die natürliche Tochter. Trauerspiel*. Tübingen: Cotta'sche Verlagsbuchhandlung.

Graf, P. (2004). *Interkulturelles Lernen als Zukunftsaufgabe der politischen Bildung*. Konrad Adenauer Stiftung (Hrsg). *Der Demokratie*

verpflichtet. Bausteine für die Zukunft der politischen Weiterbildung (161-183).
Erişim adresi: <http://www.kas.de/wf/de/33.4267/>

Heimat- und Sachunterricht. (Tarihsiz). <http://www.lehrplanplus.bayern.de/fachprofil/grundschule/hsu#>

Himmelman, G. (2005). Was ist Demokratiekompetenz? Ein Vergleich von Kompetenzmodellen unter Berücksichtigung internationaler Ansätze. W. Edelstein, P. Fauser (Hrsg.). *Beiträge zur Demokratiepädagogik. Eine Schriftenreihe des BLK- Programms "Demokratie lernen& leben"* <http://blk-demokratie.de/fileadmin/public/dokumente/Himmelman2.pdf>

Knetsch, G. (2016). Schulbücher: Wieviel Diversität spiegeln sie wider? Bayerischer Rundfunk <http://www.br.de/radio/bayern2/gesellschaft/notizbuch/diversitaet-schulbuecher-schule-100.html>

Luchtenberg, S. (1995). Multikulturalität als Grundlage von Bildung und Erziehung: der australische Ansatz. *Zeitschrift für Pädagogik* (41), 987-1006.

Rahmenlehrplan Grundschule Sachunterricht. (Tarihsiz). <https://www.bildung-mv.de/export/sites/bildungsserver/downloads/rp-sachunterricht-gs.pdf>

Seewann, G.& Maier, R. (2015). Einführung. G. Seewann, R. Maier (Hg.). *Deutsche Minderheiten im Fokus. Schulbücher und Schulbuchprojekte zur Geschichte der Deutschen in einzelnen Ländern Europas.* (4- 13). Georg Eckert Institut. http://repository.gei.de/bitstream/handle/11428/126/ED5_dt_Minderheiten.Pdf

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.